דאית ליה לאשתמוטי (א) סיפא ודאי מסייעא ליה (א)מאיש פלוני הרי זה נאמן התם כיון דאית ליה תובע מירתת אמר ר' ירמיה בר אבא מנא ליה ליהודה הא (ב) אנא בגידול קבעתיה וגידול קבע בדידיה והכי (ג) א"ל (ב)נאמן ישראל לומר בכור זה נתתי לכהן במומו ישראל פשיטא לא (ה) צריך בקטן והגדיל מהו דתימא לא קים ליה (ד) קמ"ל בסורא מתנו כלשנא בתרא בפומבדיתא כלשנא קמא והלכתא אפילו כלשנא קמא רפרם (ה) בפומבדיתא הוה ליה בוכרא ויהביה ליה לכהן בלא מומא אזל שדא ביה מומא יומא חד (ו) חלש בעיניה אייתיה לקמיה א"ל בכור זה נתן לי ישראל במומו ארפסיניה לעיניה חזייה בשקריה א"ל לאו אנא דיהיבתיה לך ואפ"ה לא חש לה למילתא האי הוא דחציף כ"ע לא חציפי (ג)ההוא שרוע דאתא לקמיה דרב אשי אמר למאי ניחוש ליה אי כהן הוא אי ישראל הוא הרי בכור ומומו עמו א"ל רבינא לרב אשי ודלמא ישראל הוא (ז)ואמר רב יהודה (ד)אין רואין בכור ישראל אלא א"כ כהן עמו א"ל הכי השתא התם נהי דקדשים בחוץ לא אכיל (ה)אממוניה דכהן חשיד הכא מכדי ידע דהאי מום מובהק הוא מ"ט (ח) אתיוה קמיה רבנן משום כבודו דחכם על כבודו דחכם לא (ט)עביד איסורא עבד: **מתני'** (ו)הכל נאמנין על מומי מעשר: **גמ'** מ"ט דאי בעי שדי ביה מומא מעיקרא מי ידע הי נפיק וכי תימא מפיק ליה בריש עשרה (י)לא יבקר בין טוב לרע אמר רחמנא אלא דאי בעי (ז)שדי ביה מומא בבולי עדריה (ח): **מתני'** (ט)בכור שנסמית עינו ושנקטעה ידו ושנשברה רגלו הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת רבי יוסי אומר אפילו יש שם כ"ג אינו נשחט אלא על פי מומחה: **גמ'** רבי שמלאי (ט) ור' יהודה נשיאה תרוייהו משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרי ואמרי לה רבי שמלאי וריב"ל תרווייהו משום ר' יהודה נשיאה אמרי (ח)התרת בכור בחוצה לארץ על פי שלשה בני הכנסת אמר רבא ובמומין מובהקין מאי קמ"ל תנינא בכור שנסמית עינו ושנקטעה ידו (י) ושנשתברה רגלו הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת אי ממתניתין הוה אמינא בח"ל אפי' מומין שאין מובהקין והאי דקתני מובהקין להודיעך כחו דר' יוסי קמ"ל (כ)א"ר יהודה א"ר ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמי' דשמואל ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה מאי קמ"ל תנינא הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת אי ממתניתין הוה אמינא (א) (יא) במקום מומחה קמ"ל (ט)במקום שאין מומחה אין במקום שיש מומחה לא(י) אמר רב חייא (יב) בר עמרם ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה (כ)ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה

לאפוקי

והלכתא אפילו כלישנא קמא. ואע"ג דהכא פסקינן דמילתא דעבידא לאגלויי לא משקר מ"מ לא הימניה (ו)לע"א אלא משום דדייקא ומנסבא (ה) א"נ דלמא כיון דרמאה לה לא דייקא ולמ"ד הכא אינו נאמן אפי' במילתא דעבידא לאיגלויי יש לחלק בין האי כהן לעד א"נ גבי אשה הקילו משום עיגונא ועוד (כג) דדייקא: **חזייה** בשקריה. פי' ראהו והכיר בו דבשקריה הוא לשון הכרה כמו מאן דבעל עובדת כוכבים דמשכה ליה עורלתיה ולא מבשקר ליה בפ' שוטין פסין (עירובין יט.) וכמו אלף קמייהו ולא בשקריה בפרק בתרא דיבמות (דף קכ.) ובקונטרס לא פירש כן: **משום** כבודו דחכם. כדאמר לקמן ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ובמקום שיש מומחה לא(ט): (כד) **פסק** אבל הא פשיטא דבלא התרה אינו נשחט אפילו יש בו מום מובהק אלא ע"פ ג' או מומחה: **על** כבודו דחכם לא עבר איסורא עבד. וא"ת מהאי טעמא לישתרו בלא עדות כל בכורות שהכהנים מבילין לפנינו שיש בהם מום מובהק וי"ל דשאני כהן שירא לאוכלו בלא התרת חכם פן יתגלה הדבר מתוך כך שהטיל בו מום אבל האי ישראל אין לומר שמביא לפני חכם פן יודע שרוצה לאוכלו ולגוזלו לכהן שהרי גם עתה בשביל כך לא יתברר שלא יאכלנו הוא עצמו: **התרת** בכור בחוצה לארץ על פי שלשה בני הכנסת. ממתניתין לא שמעינן ליה דאיכא לאוקמה בזמן הזה אבל בזמן שבית המקדש קיים (כה) ה"ל למיגזר חולה לארץ אטו ארץ ישראל שלא (כו) להקל להתיר על פי שלשה בני הכנסת ועוד משום דאיכא למאן דאמר בתמורה פרק אלו קדשים (דף כא.) דבכורות חולה לארץ אם באו תמימים יקרבו: **תנינא** הרי זה ישחט כו'. הא דלא משני הכא לאפוקי מדרבי יוסי אע"ג דנימוקו עמו כדאמר בסמוך משום דא"כ הוה ליה לרב יהודה למימר הלכה כרבנן או אין הלכה כר' יוסי אבל ר' חייא דבסמוך נקט שני דברים מענין אחד התרת בכור והתרת נדרים: **במקום** שיש מומחה לא. לאו דוקא מומחה (כז) שסמכוהו ב"ד דהא על רב אשי דלעיל אמרי' דאתיוה לקמיה ההוא שרוע משום כבודו דחכם וכל (כח) מופלג בחכמה ומומחה ראוי להתיר בכור ונדר ביחידי כדמשמע מדרב אשי דלעיל ובפ"ק דנדרים (דף ח:) גבי רבינא דהוה ליה נדרא לדביתהו ואתא לקמיה דרב אשי וכו' וקאמר ש"מ תלת כו' ויחיד מומחה שרי שמעת משמע קצת דיחיד מומחה הוי (ל)כרב אשי וכן ההיא דבפ"ק דסנהדרין (דף ה:) (כט) אא"כ היה מומחה לרבים דן אפי' יחידי לאו דוקא מומחה הנסמך כו' (ל) כדאמר ר"נ התם כגון אנא דן דיני ממונות: (לא) **פסק** ומיהו בזמן הזה אין נראה שיהא שום אדם חשיב מומחה להתיר בכור ונדר ביחידי ולדון דיני ממונות (לב): **שלשה** מתירין את הנדר במקום שאין חכם. בענין זה (לג) דפ"ק דנדרים (ח:) (לד)(דאמרי') לא שרי ליה לאיניש למישרי נדרא באתרא דרביה ומיהו היכא אפי' יש שם מומחה אחר אין לאותו מומחה להתיר במקום רבו כמו רבינא במקום רב אשי:

מפירין

דאית ליה לאישתמוטי. (יג) ולמימר אי לדידך לא מהימן אלא הוה חשיבנא ליה מהימן הלכך לא מירתת מעיקרא: **מאיש פלוני.** להזכיר לו משלח שם הנאמן הרי זה נאמן השליח דחייש שמא יתבעני ונמלאתי משקר. והך סיפא ודאי מסייעא ליה לרב יהודה דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי בה אינשי: **התם כיון דאיכא תובע מירתת.** כלומר מהא לא תסייעיה דהתם מירתת שליח כיון דחזי דקפיד משלח להזכיר שם האיש סבר ודאי יתבעני אבל גבי בכור לא מירתת האי כהן דסבר מי יטרח לחפש אחר דברי ולישאל לאותו ישראל אם נתנו לי במומו: **מנא ליה ליהודה הא.** דאמרן לעיל [ע"א] נאמן כהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו: **אנא בגידול קבעתה.** אני שניתיה לגידול (יד) והוא שנאה לרב יהודה והכי אמרי (טו) לגידול נאמן ישראל לומר כו'. ל"א בגידול קבעתה לחכם א' גדול שניתיה: **בקטן.** שהיה קטן הטלה כשנתנו לו: **מהו דתימא לא קים ליה בגויה.** דמשום דהגדיל הטלה אינו מכירו ושמא אחר הוא והאי כהן הטיל בו מום: **כלישנא בתרא.** נאמן ישראל: **כלישנא קמא.** דאפי' הכהן נאמן. והלכתא אפי' כלישנא קמא: **יומא חדא**(טז) **חלש.** רפרם בעיניה: **אייתיה.** האי כהן לבוכרא (יז) קמיה למיחזי אם מום קבוע הוא וסבר ההוא כהן השתא חייש בעיניה ולא יכיר שזה הוא שנתן לי בלא מום: **ארפסינהו לעיניה.** פתח עינו (יח) בכח: **חזייה בשקריה.** שהכיר שהוא נתנו לו בלא מום: **לא חש.** רפרם למילתא למימר דלא יהיה עוד כהן נאמן לומר בכור זה נתנו לי ישראל במומו: **האי הוא דחליף.** שהרי הוא המזיק עצמו כחלוף לשני דברים אחד שהטיל בו מום ועוד דהיה לו להראותו לחכם אחר והראהו לזה עצמו שנתנו לו: **שרוע.** עינו אחת גדולה ואחת קטנה: **אי כהן אי ישראל הוא.** שלא היה מכיר בזה אם כהן אם ישראל ואמר ואפילו הוא כהן ונחשד על הבכור אין כאן חשדא שהרי כך נולד: **אא"כ כהן עמו.** דשמא אם יאמר לו קבוע (יט) ישחטנו ויאכל הוא דכיון דקבוע הוא הרי הוא נאכל לכל אדם אלא שגזילת כהן הוא והאי לא חייש לגזילה ואכיל ליה: **הכי השתא התם.** גבי שאר מומין שאין מובהקין איכא למיחשדיה לישראל שמא יגזול את הכהן ואע"ג דאדם כשר הוא בהא מילתא דלא בעי לשוחטו אלא ע"פ מומחה דנהי דקדשים בחוץ לא אכיל דבכרת הוא השוחט קדשים בחוץ מיהו אגזילה דכהן דלאו בעלמא (כ) חשיד: **איסורא עבד.** בתמיה. (כא) ודאי לא יגזול: **מתני' הכל נאמנין על מומי מעשר.** להעיד שמאליו נפל בו. ובספק מעשר קאמר כגון קרא לתשיעי עשירי דאמרי' בפ' אחרון (לקמן נט.) אינו נאכל (ב) ואין לו תקנה אלא במום: **גמ' מי ידע כי נפיק.** בפתח עשירי שיטיל בו מום מעיקרא: **בריש עשרה.** כלומר בעשירי: **מתני' שנסמית עינו.** דהוי מום מובהק: **בני הכנסת.** שאינן חכמים: **גמ' בחולה לארץ.** שאינו ראוי להקריב ואפילו בזמן בית המקדש (כב) במס' תמורה (דף כא:): **ספק.** אמרה לי ר' ירמיה משמיה דרב ספק אמרה לי משמיה דשמואל: **שלשה מתירין את הבכור כו'.** במומין מובהקין:

לאפוקי

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פי"ב מהלכות מעשר הלכה ו:
ב [טוש"ע י"ד סי' שיד סעיף טו]:
נג ג ד ה מיי' פ"ג מהל' בכורות הלכה ג סמג עשין ריט טור וש"ע י"ד סי' שיד סעיף יא:
נד ו מיי' פ"ו שם הלכה ט:
נה ז ח ט מיי' פ"ג מהל' בכורות הלכ' ג סמג עשין ריט טוש"ע י"ד סי' שט סעיף ב:
נו י מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ה [ופ"ד מהל' נדרים הל' ה] טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף א:

רבינו גרשום

סיפא מסייעא ליה לרב יהודה. היכא דאמר ליה קח לי מאיש פלוני נאמן הרי זה נאמן השליח לומר שלקח ממנו דהשתא לא מצי לאשתמוטי: ולא היא. מהא לא מסייעי ליה התם מאיש פלוני נאמן (אמאי) [ודאי] השליח דכיון דאית ליה תובע דמשלח קא משייל לאותו פלוני נאמן אי זבן שלוחיה מיניה מירתת השליח ולא זבין אלא מההוא: אבל כהן שאמר בכור זה נתן לי ישראל במומו לית ליה תובע ליכא דחייש למישיילי לישראל אי יהבי ניהליה במומיה להכי לא מסייעא ליה: האי אנא קבעתה לגידול. כלומר אני למדתיה לגידול וגידול למדה לרב יהודה: ישראל פשיטא. דהא לא חשידי אמומי: לא צריכא בקטן שהגדיל. כלומר קטן היה אותו ישראל כשנתן לו זה הבכור לכהן במומו ועכשיו כשהוי' גדול מעיד עליו דהוא המום עצמו שהיה בו כשנתתיו לו: מהו דתימא לא קים ליה ביה (א) בהאי מום דהיינו הוא משום דקטן הוה ולא מדכר קמ"ל דנאמן: [לישנא אחרינא קטן הוה הכבש] והלכתא כלישנא קמא דכל מילתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי: יומא חד. חש רפרם בעייניה: אייתיה לקמיה. ההוא בכור עצמו דיהיב ליה דסבר השתא דחש בעייניה לא מבשקר ליה: ארפסינהו לעייניה. כלומר פקח רפרם לעיניו ביותר: ואפי' הכי לא חש למילתא. למיגזר דלא ליהמנוה לשום כהן דאמר בכור זה נתן לי ישראל במומו אלא נאמן. דסבר האי הוא דחציף דעבד הכי: מאי ניחוש ליה והאי מום ודאי בידי שמים הוא אי כהן הוא אי ישראל הוא דאתייה הרי ודאי מומו עמו ומותר: ודלמא ישראל הוא. דאתי ואין רואין בכור לישראל אא"כ כהן עמו דמחשדינן ליה שמא בתר דקא שרינן ליה לא יהיב ליה לכהן אלא הוא גופיה אכיל ליה להכי בעינן כהן עמו דלאלתר ליהביה ניהליה ואמאי קא שרית ליה אי דישראל הוא: הכי השתא התם. בספק מום משום הכי אין רואין אלא א"כ כהן עמו נהי דבבכור תם קא מתמיר ישראל דקדשים בחוץ לא אכיל אבל אממוניה דכהן אבעל מום דלית ליה קדושה חשיד למיכליה להכי אין רואין אא"כ כהן עמו אבל הכא בהאי שרוע מכדי מידע ידע ישראל דמום מובהק הוא וכיון דלא עבר על כבודו של חכם בודאי איסורא לא עביד דניחוש להכי: מאי קמ"ל תנינא בכור כו' ומתני' בחוצה לארץ ובזמן הזה עסקינן מדקתני זקן ושערו מדולדל דאי ס"ד בזמן ביהמ"ק ליקרבוה שריה: שלשה בני כנסת דלא בעינן מומחין גמורין: ובמומין מובהקין הניכרים כגון נסמת עינו נקטעה: להודיעך כחו דר' יוסי. דאפי' במובהקין קאמר דאינו נשחט אלא ע"פ מומחה:

א) נראה דצ"ל לא קים ליה ביה אם הוא המום עצמו שהיה בו כשנתן לו.

מסורת הש"ס

א) נזיר כא., ב) [תמורה ח: ע"ש], ג) עבר, ד) [לעיל לא. לה: לקמן נג.], ה) [חולין יח:], ו) [יבמות כה: וע"ש היטב], ז) [ע"ש שיפלגה כיון דרחים לה לא דייקא ולמ"ד הכא סי' יש לחלק וכו' כהן לעדות אשה דנגבי אשה כר' ל"ק, ח) יבמות לג:, ט) הד"א ל"ק, י) רב אשי ל"ק, כ) אמרי' ל"ק.

תורה אור השלם

א. לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל: ויקרא כז לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוה אמינא אפי' במקום מומחה: (ב) רש"י ד"ה הכל וכו' אינו נאכל אלא במום כצ"ל ותיבות ואין לו תקנה נמחק:

מוסף רש"י

אלא א"כ כהן עמו. דשמא כשידע זה שמום קבוע הוא דלא הוי קדשים בחוץ, אכיל ליה ולא חייש לגזילה דכהן, הלכך בעינן כהן בהדיה וכיון שכן לא מצי למימר בכור זה נתן לי כהן במומו, דלאמרינן ליה לייתי לי ההוא כהן דיהביה לך, דכל כמה דלא לייתי ליה לא שרינן ליה הבכור אלא אם כן יהיב ליה לכהן (תמורה ח.). דאי בעי שדי ביה מומא בבולי עדריה. קודם שיעשר, דלאחר לא קדשא חד מנייהו (לעיל לה.) דעדיין אינן קדושים דליהוי כמטיל מום בקדשים ואחר כך יעשר, למעשר בהמה אל על המום, דכתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע, הילכך אינו נחשד (לעיל לא.).

שיטה מקובצת

א] לאשתמוטי דאמר עלי דידי הימני הוה מהימן סיפא: ב] הא דידי היא אנא: ג] והכי אמרי ליה: ד] ליה ביה קמ"ל: ה] דפרם מפומבדיתא ורש"י גרים בבית: ו] חד חש בעיניה: ז] מ"ט אתיה קמיה: ח] עדריה מעיקרא: ט] שמלאי. גליון נ"ל דתרי (רבי) ר' שמלאי היו דבמס' ע"ז (דף ג.) אמרינן מסתמך ואזיל רבי יהודה נשיאה אכתפיה דרבי שמלאי שמעיה ההכא (משמע) דחבורים הוו: י] ידו ושנשברה: יא] אמינא אפי' במקום: יב] חייא בר אבין אמר רב עמרם: יג] לאישתמוטי דכי בדקי ומשכחינן דמפי שאינו נאמן לקחם אית ליה לאשתמוטי ולמימר: יד] לגידול שם חכם והוא: טו] אמרי ליה לגידול: טז] חד חש בעיניה חלש: יז] לבוכרא לקמיה: יח] עינו דפרם בכח: יט] קבוע הוא ישחטנו ויאכלנו הוא: כ] בעלמא הוא חשוד: כא] בתמיה כלומר זה ודאי: כב] תיבות במס' תמורה נמחק: כג] ועוד משום דדייקא: כד] תיבת פסק נמחק: כה] קיים פרא ליגזר תיבות ה"ל למיגזר נמחק: כו] שלא יבא להקל: כז] מומחה שסמכוהו ברבי דהא על רב אשי אמרינן לעיל דאתיא: כח] וכל מומחה המופלג בחכמה: כט] ואם היה תר' אא"כ נמחק: ל] הנסמך ברבי כדאמר: לא] תי' פסק נמחק: לב] ממונות ביחידי הסיד: לג] זה ההיא דפ"ק: